

МОВА ЯК МЕТАФІЗИЧНА ПЕРШООСНОВА

Дешко П. П.

магістр історії та права,

начальник навчальної частини

Карпатський університет імені Августина Волошина

м. Ужгород, Україна

Слід зауважити, що в попередніх працях автор розглядав поняття *метафізичних першооснов*, до яких зараховував такі фундаментальні явища, як Бог, мова, етнос і держава [3; 4]. У цій публікації зосередимо увагу на феномені мови як одній із ключових метафізичних засад буття. У прологу Євангелія від Іоанна (1:1–3) зазначено: «Спочатку було Слово, і Слово було в Бога, і Бог було Слово. Воно було на початку в Бога. Усе через Нього повстало, і без Нього не постало нічого, що постало» [7, с. 91]. Отже, Слово постає не лише як інструмент творення, а як самостійна субстанція буття, тотожна Богові. Ця ідея первинності Слова виявляється і в християнській доктрині Святої Трійці, де Бог-Отець символізує мудрість, Бог-Син – Слово, а Святий Дух – вічність, тобто вічний розум, з якого виходить «Логос» (слово). З грецької «*λόγος*» (*logos*) означає «слово», «сенс», «наука».

Таким чином, мова є не лише засобом комунікації, а й основою пізнання, мислення та духовного самовизначення народів. Як зазначено у Першому посланні до коринф'ян (14:14): «Бо коли я молюся незнайомою мовою, то хоча мій дух молиться, але мій розум залишається без плоду» [7, с. 170]. У цьому контексті апостол Павло наголошує на нерозривному зв'язку мови й розуму: без розуміння слова втрачається сенс духовного діалогу.

Філологічні й когнітивні дослідження підтверджують, що структура мови безпосередньо впливає на мислення. Так, у мові амазонського племені *п'іраха* (*Pirahã*) повністю відсутні числівники. Замість конкретних числових понять («один», «два», «три») вони використовують приблизні вирази, що позначають «мало» або «багато». Інший приклад – мова австралійських аборигенів *гуґу їмідхір* (*Guugu Yimithirr*), у якій немає понять «ліворуч» і «праворуч»; натомість орієнтація в просторі здійснюється за абсолютними координатами: «на північ», «на південь», «угору за течією», «до моря» тощо. Такі приклади наочно демонструють вплив мовної структури на когнітивну модель світу як окремої людини, так і цілої спільноти.

Національна мова є чинником усвідомлення спільних цінностей і практичних дій. Вона забезпечує ефективність комунікації – від виробничих інструкцій на підприємствах до створення програмного забезпечення в галузі інформаційних технологій. Саме мова формує здатність до розуміння, координації та творчості, що визначає конкурентоспроможність нації.

Чи існує держава, яка, занедбавши власну мову, досягла високого рівня розвитку науки, культури та економіки? Питання риторичне!

Неволодіння рідною мовою свідчить про духовну та інтелектуальну деградацію. Мова – це основа культурної ідентичності, носій сенсів і засіб утвердження істини. Зневага до мови рівнозначна зневазі до культури, нації та державності. Відтак мовна політика є не лише культурним, а й безпековим чинником: вона визначає інформаційну стійкість суспільства, його культурну самостійність та економічну суб'єктність. Ігнорування мовного чинника призводить до залежності – політичної, економічної й духовної – та до втрати внутрішнього ринку, оскільки сприяє домінуванню зовнішнього капіталу й культурній експансії.

Таким чином, мова постає не просто засобом спілкування, а метафізичною першоосновою буття – способом існування розуму, інструментом творення світу і головним чинником збереження національної та духовної цілісності.

Література

1. Дешко П. П. Генезис та становлення Русі (VI–X ст.): кваліфікаційна робота на здобуття ступеня вищої освіти «магістр» / П. П. Дешко; МОН України; ПВНЗ «МЄГУ ім. акад. С. Дем'янчука»; Ф-т. географії, іст. та туризму; Каф. іст., теорії держ. і права та філософії. Рівне: 2024. 88 с.

2. Дешко П. П. Кватернарна історія як синтез соціального, політичного, етнічного та релігійного вимірів історичного процесу. *Актуальні питання історії громадянства, географії та методик їх викладання*: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. м. Рівне, 20 травня 2025 року. Рівне, 2025. С. 59–61.

3. Дешко П. П. Метафізичні першооснови формування сучасної філософської системи крізь призму інформаційної онтології Творця. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2025. № 55. С. 59–63. <https://doi.org/10.32782/apfs.v055.2025.8>

4. Дешко П. П. Метафізичні першооснови як засадничий чинник новітньої філософської системи в контексті інформаційної онтології Творця. *Філософія та управління*. 2025. № 7–8 (11–12). С. 1–6. <https://doi.org/10.70651/3041-248X/2025.7-8.04>

5. Дешко П. П. Переосмислення концепції «давньоруської народності» у світлі кельтської теорії походження Русі. *Актуальні проблеми гуманітарних наук*. 2025. Т. 1, № 87. С. 59–69. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/87-1-7>

6. Дешко П. П. Походження Русі в контексті кельтської теорії. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія : Історичні науки*. 2024. Т. 35 (74), № 3. С. 28–31 <https://doi.org/10.32782/2663-5984.2024/3.5>

7. Новий Завіт Господа нашого Ісуса Христа. Псалми / пер. з грец. П. Дубовика. Ужгород: «Закарпаття», 2006. 332 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-578-8-13>

ЕКЗИСТЕНЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ЯК ПРЕДМЕТ ФІЛОСОФСЬКОГО ОСМИСЛЕННЯ

Лепешко А. А.

магістрант кафедри філософії

*Навчально-науковий інститут філософії та освітньої політики
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
м. Київ, Україна*

У сучасному філософському дискурсі інтенсивно розвивається тенденція до осмислення людської суб'єктивності через призму внутрішнього досвіду, особистісної відповідальності, свободи вибору та духовного самовизначення. У цьому контексті поняття екзистенційного інтелекту набуває особливої ваги як категорія, що позначає здатність людини усвідомлювати власне існування, сенс життя, переживати граничні ситуації, формувати життєві рішення в умовах невизначеності та ціннісного напруження.

Філософською передумовою виникнення і розвитку концепту екзистенційного інтелекту стали ключові положення екзистенціалізму, феноменології та філософії екзистенції. Наукові праці Л. А. Мандрищук, І. Ніколаєвої та М. В. Паньківа містять концептуальні елементи, які дозволяють аналітично реконструювати підґрунтя й інтелектуальні контури цього поняття. У дослідженнях здійснюється комплексний аналіз екзистенційного інтелекту, побудований на ідеях свободи, вибору, індивідуальної відповідальності, абсурду та самотворення, що